

DIE WELT obelodanio, Gunther Oettinger potvrdio rezultate istraživanja Evropske komisije:

ZASTRAŠUJUĆA SLIKA EVROPSKIH NUKLEARKI

- 1 Finska izbacuje uglj, Nemačka suprotno
- 3 Tirana filijali ČEZ-a : Vi plaćate krađu struje
- 5 Rusi finansiraju bugarsku sekciju Južnog toka?
- 8 Albpetrol prodan za 850 miliona evra

TEMA: Grčka leži na 3,5 biliona kubika gasa? str 4

Polemika

Podgorice i Banjaluke oko HE Gornja

Drina str. 11

BRISSEL – Neke nuklearne elektrane u Evropskoj uniji nisu sprovele čak ni sigurnosne mere koje su dogovorene još posle nesreće u Černobilu pre više od dvadeset godina, otkrio je 1.oktobra nemački *Die Welt* ! List je imao uvid u tada još nepublikovane zaključke ispitivanja izdržljivosti evropskih atomskih elektrana, koje je posle nesreće u Fukušimi sprovela Evropska komisija. „Rezultat je zastrašujući: Neke - poput nuklearke Olkiluto u Finskoj i Forsmark u Švedskoj - neće izdržati ni sat vremena ako odjednom nestane električne energije ili ako dođe do nepredviđenog otkazivanja sistema za hlađenje. Kod elektrana u Francuskoj je utvrđeno da mnoge ne bi izdržale poplavu, a kod gotovo svih - uključujući i one u Nemačkoj – pokazalo se da nisu pripremljene da u slučaju potresa automatski spreče moguću katastrofu.

BRISSEL – Tri dana kasnije, Evropski komesar za energiju Günther Oettinger priznao je da su potrebna poboljšanja kod “bezmalom svih” 145 nuklearnih reaktora u Evropskoj uniji. Obelodanjujući 4. oktobra rezultate ispitivanja koja je sprovela Evropska komisija, on ih je okarakterisao jedva “zadovoljavajućim” i praktično potvrdio sve podatke koje je objavio nemački časopis. Oettinger je, doduše, rekao da ni jedna od nuklearki ne

zahteva neodložno zatvaranje, ali da su velike potrebe za poboljšanjem potrebne “bezmalom u svim” reaktorima. Cena tih popravki bi, kako je rekao, mogla dostići 25 milijardi evra. *BBC*

HELSINKI, BERLIN - Finska prva u Evropi radi na predlogu potpune zabrane korišćenja uglja u proizvodnji električne energije, dok Nemačka planira da nuklearke koje gasi zameni upravo termoelektranama na uglj. Prema rečima finskog ministra privrede, Jyrija Haakaemiesa, zabrana bi se uvodila postupno, s konačnim ciljem potpunog izbacivanja TE na uglj do 2025. godine. Finci, koji sav uglj uvoze, zamenu za termoelektrane nameravaju da nađu investiranjem u obnovljive izvore. S druge strane Nemačka, odustajući od nuklearne energije, sve veću prednost daje uglju. Nemački ministar za prirodnu okolinu Peter Altmaier objašnjava da se - imajući u vidu nestabilnost vetro i solarne energije - samo novim TE na uglj i gas može nadopuniti manjak nuklearne energije. *Agencije*

LONDON – Britanski energetska regulator zatražio je 1. oktobra da se utvrde i uklone prepreke u evropskoj trgovini prirodnim gasom gasovodima koji spajaju Veliku Britaniju sa kontinentom. Ofgem je zatražio od učesnika na evropskom gasnom tržištu da objasne zašto ova energetska

sirovina nekada teče EU gasovodnim sistemima u suprotnom pravcu od cenovnih signala na tržištu. Regulator je saopštio da je svrha ove akcije – otvorenije trgovanje gasom i obezbeđenje njegovih tokova ka tržištima gde postoji potražnja. „Nedovoljna likvidnost i odsustvo transparentnosti ukazuju da snabdevači nemaju stabilne i jake cenovne signale koji bi im omogućili da donesu efikasne odluke u trgovini“, navodi Ofgem. Regulator kaže da je mogući problem u dugoročnim ugovorima o snabdevanju, ali svejedno očekuje od trgovaca da istraže opcije. Ofgemovo istraživanje, vezano za gasovod IUK između Britanije i Belgije i BBL između Holandije i Britanije, pokazalo je naime da je u 28 odsto dana u periodu od 2009. do sredine 2012. godine gas transportovan interkonektorom IUK suprotno

od cenovnih signala, odnosno sa tržišta sa visokim cenama, ka onima gde je gas bio jeftiniji. U slučaju gasovoda BBL, prirodni gas je transportovan iz Holandije u Britaniju, iako su cene na Ostrvu bile u 65% posmatranih dana ispod onih u Holandiji. *Reuters*

VAŠINGTON - Američki predsednik Barak Obama zabranio je kineskoj firmi Ralls gradnju vetroelektrane u Oregonu, „jer bi se nalazila u blizini vojne baze“. Ralls, koji je već počeo instalisanje turbina, moraće da prekine radove i možda proda projekat koji je kupio pre četiri

godine. Firma je odmah odgovorila tužbom protiv predsednika Obame, uz obrazloženje da je time američka vlada prekoračila svoja ovlašćenja, preneo je 2. oktobra *BBC*. To je prva strana investicija koja je blokirana u poslednje 22 godine u SAD, pa je pojedini analitičari dovode u vezu sa predizbornom kampanjom u kojoj je republikanski protukandidat Mit Romni optužio Obamu da je „premekan“ prema Kini.

TIRANA - Vlada Albanije subvencionisaće, sa 50 miliona dolara, državnom elektroenergetskom monopolisti KESH-u uvoz električne energije do kraja 2012.godine kako bi izbegla prekide u snabdevanju potrošača, a očekuje od distributera struje u zemlji, podfirme češkog ČEZ-a, da

pokrije svoj deo računa, prenosi agencija **Reuters**. „Račun uvoza struje radi pokrivanja gubitaka u distributivnom sistemu biće prosleđen kompaniji CEZ Shperndarje“, saopšteno je 3.oktobra iz vlade. Distributer, koji snabdeva 1,1 miliona potrošača u Albaniji, nije želeo za sada da komentariše odluku vlade. CEZ Shperndarje po zakonu ne sme da koristi struju iz uvoza radi pokrivanja manjkova u distributivnom sistemu izazvanih tehničkim greškama ili krađom električne energije. Gubici u mreži, zbog krađe, ili

neplaćanja, kretali su se u minulim mesecima do čak 50 odsto ukupne potrošnje električne energije.

RIM – Vlada Italije ne bi trebalo da prodaje dodatni državni udeo u energetske kompanijama Eni i Enel, rekao je 3.oktobra pred Parlamentom ministar privrede te zemlje Vittorio Grilli. „Značajni gotovinski prilivi (u budžet od dividendi) i strateški interes ne savetuju prodaju naših udela u Eniju i Enelu“, citira ministra **Dow Jones**. Komentar Grillija prati informacija da državna banka Cassa Depositi e Prestiti razmatra prodaju njenog udela od 3,4% u naftno-gasnoj kompaniji Eni za dve milijarde evra. Vlada Italije poseduje preko 30% aktive u obe energetske kompanije.

BRISEL - Instalirani kapaciteti vetroelektrana u Evropskoj uniji u septembru 2012. godine su prešli 100 GW, pokazuju podaci Evropskog udruženja za energiju vetra (EWEA). Tih 100 GW dovoljno je da zadovolji energetske potrebe 57 miliona domaćinstava, a odgovara proizvodnji struje iz 39 nuklearnih elektrana. Takođe, za tu proizvodnju struje bilo bi potrebno spaliti 72 miliona tona uglja godišnje. Uočena je i razlika u brzini rasta evropskog energetskeg sektora. Za instalisanje prvih 10 GW trebalo je 20 godina, dok se preostalih 90 GW postavljeno za samo 13 godina. Od toga je polovina kapaciteta u poslednjih šest godina. Međutim, zbog krize i u recesiji smanjene potrošnje električne energije, mnoge evropske vlade smanjile su, ili ukinule subvencije za proizvodnju struje iz energije vetra, prenosi novinska agencija **UPI**.

EWEA

THE EUROPEAN WIND ENERGY ASSOCIATION

TEMA - Grčka leži na basnoslovnim rezervama prirodnog gasa?

ATINA – Potencijalna ležišta prirodnog gasa u podmorju Grčke mogla bi drastično da ulepšaju situaciju u toj zemlji, ako se pokažu tačnim procene postojanja rezervi ukupne vrednosti bezmalo pola biliona evra, pokazuje jedna studija koju je prezentovao premijer Antonis Samaras, a **Reuters** imao uvid.

Ležišta veličine 3,5 biliona kubnih metara (Bm³) su, prema postojećim naučnim podacima, locirana oko Krita – a dovoljna su za podmirivanje potrošnje EU u celini u periodu od šest godina. Sama vlada u Atini trenutno izdvaja čak 5% budžeta za uvoz energenata. Mada Grčku do potencijalne proizvodnje dele godine, država je već lansirala licencnu rundu, a sredinom 2013. očekuje izveštaj kompanije angažovane za izradu seizmičkih istraživanja.

Autori studije, Antonis Foscolos, Elias Konofagos i Nikos Lygeros kažu da očekuju da rezerve u narednih 25 godina donesu Grčkoj prihode u visini „najmanje“ 464 milijarde dolara. Jedna druga studija, koju je u junu objavio časopis *Journal of Environmental Science and Engineering*, procenjuje potencijal Grčke na čak 4 Bm³ gasa i dodatnih 3 milijarde barela sirove nafte. Sa ovim potencijalom, Grčka bi – uspostavljanjem ekskluzivne ekonomske zone za proizvodnju ugljovodonika - takođe mogla da postane tranzitno gasno čvorište ka Evropi, piše **EurActiv**.

Konzorcijum gasovodnog projekta ITGI (Interkonektor Turska-Grčka-Italija), koji je izgubio trku za transport kaspiskog gasa ka Evropi, najavio je preusmeravanje svog projekta u povezivanje otkrića u bazenu istočnog Mediterana sa evropskim tržištem.

Agencije međutim ukazuju da su geolozi, uprkos velikih nada, za sada uzdržani i navode da procene same po sebi ne znače ništa dok bušenja ne potvrde činjenično stanje.

PRIRODNI GAS

SOFIJA - Bugarski mediji nagađaju da će u ugovoru koji će biti potpisan sredinom novembra stajati da Bugarska neće finansirati izgradnju svoje sekcije gasovoda Južni tok, ali u zamenu za to neće dobijati tranzitne naknade do 2030. godine. Prema ranijim sporazumima, bugarski energetska holding BEH trebalo je da plati 30% troškova gradnje, ali zbog lošeg

finansijskog stanja njegovih članica (Bulgargaz i elektroenergetska kompanija NEK) ne može prikupiti udeo od 450 miliona evra. Bugarski ministar privrede, energetike i turizma Deljan Dobrev svojevremeno je

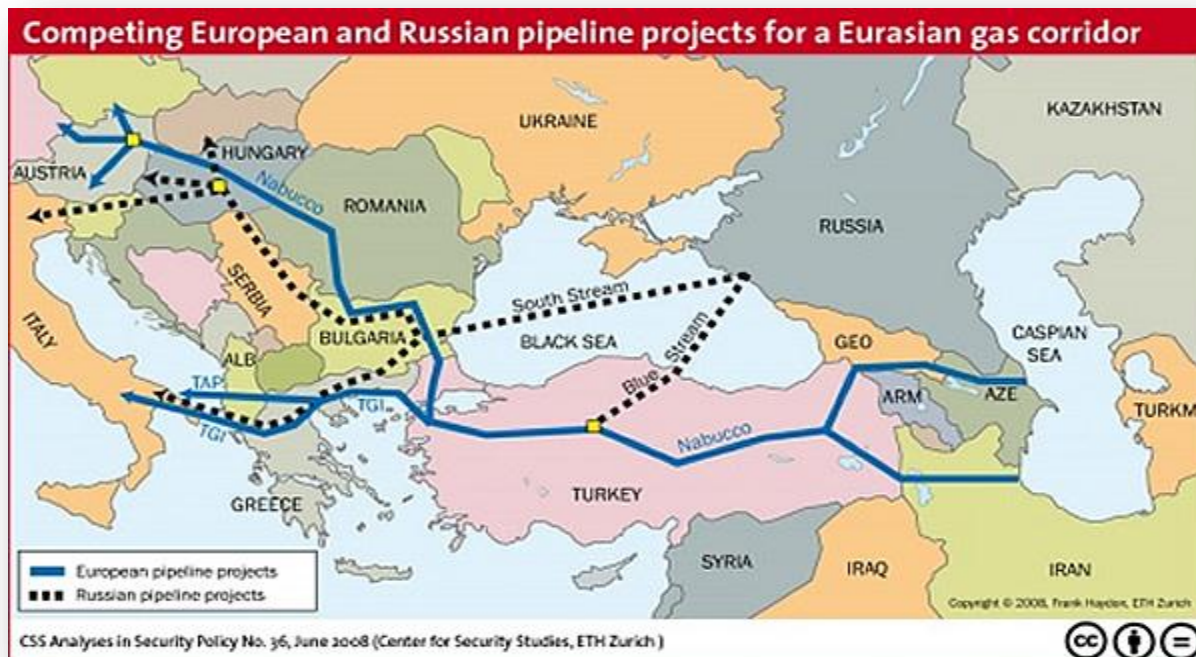
rekao da će se gradnja bugarske sekcije finansirati kreditima, a da će se oni otplaćivati tranzitnim naknadama, javlja bugarski dnevnik **Novinite**

ATINA – Grčka gasna firma DESFA najavila je investiranje bezmalo 2,2 mlrd. dolara za proširenje upotrebe prirodnog gasa u industriji i domaćinstvima. Plan uključuje modernizaciju terminala za utečnjeni prirodni gas (LNG) Revythousa, gradnju gasovoda do industrijskog područja Aliveri, nove kompresorske stanice u okrugu Nea Mesimvria i još nekoliko projekata, javlja portal **Business Monitor**.

SOFIJA - Bugarska državna kompanija Bulgartransgaz investiraće u narednih 10 godina 650 miliona evra u gasovodnu mrežu u zemlji. To predviđa plan kompanije, koji treba da odobri Državna regulatorna komisija za energetiku i vodoprivredu. Prema detaljima plana, za međusistemske veze sa susednim zemljama (do granice Bugarske) je predviđeno 117 miliona leva. Najviše sredstava će otići na modernizaciju postojeće infrastrukture - 250 miliona evra, prenosi **BTA**.

NJUJORK – Italija, Albanija i Grčka potpisale su minulog vikenda memorandum o razumevanju (MoR) kojim je projekat gradnje Trans-jadranskog gasovoda (TAP) korak bliži ostvarenju, mada se ne očekuje da bi mogao biti početak pre 2014. ili 2015. godine, objavljuje 2. oktobra *The Moscow Times*. Sporazum jača poziciju TAP-a u odnosu na druge evropske projekte sa ciljem smanjenja uvozne zavisnosti od ruskog gasa, uključujući Nabucco West, praktično jedinog konkurenta za mesto transportera azerbejdžanskog gasa do Evrope. Memorandum, koji su predstavnici tri zemlje potpisali na marginama zasedanja Generalne skupštine UN u Njujorku, pozdravio je i evropski komesar za energiju Gunther Oettinger kao "značajan prodor do

direktnog evropskog pristupa kaspiskom gasu" – cilj koji je EU definisao imenom Južni koridor. Krajnju odluku o tome koji će od dva projekta gasovoda biti izabran doneće narednih meseci konzorcijum koji razvija mega azerbejdžansko gasno polje Shah Deniz II. (BP, Statoil, SOCAR, Total i Eni).

NAFTA

MOSKVA – Rusija je u septembru ostvarila novi post-sovjetski rekord u proizvodnji nafte, vadeći dnevno 10,41 miliona barela te sirovine, odnosno ukupno 42,6 miliona tona, objavilo je 2. oktobra ministarstvo energije. Za ovu godinu planira se rast proizvodnje na oko 515 miliona tona, prema lanjskih 511 mt, prenosi *Reuters*. Rastu su najviše doprinela proizvodnja iz ugovora o podeli proizvodnje (PSA's) sa inostranim naftnim kolosima, rastom od 5,6% u septembru na 1,1 milion tona. PSA projekti uključuju Sahalin-1 (Rosneft, ExxonMobil, ONGC i Sodeco); Sahalin-2 (Gasprom, Shell, Mitsui i Mitsubishi) i Harjaga (Total, Statoil i Zarubežnjeft).

ANKARA - Novo povećanje poreza podiglo je ove nedelje cene benzina u Turskoj na najviši nivo u svetu, odnosno na 2,08 evra za litar. Time je Turska prestigla Norvešku koja je dosad imala najskuplji benzin. Turska vlada je odlučila novim porezima prikupiti 8 - 9 mlrd. dolara za budžet. Situacija s energentima postaće u Turskoj još teža, kada poskupi i prirodni gas za 10 - 15%, piše 1. oktobra turski dnevnik *Today's Zaman*.

BUDIMPEŠTA - MOL je 1. oktobra kompletirao kupovinu čeških distributivnih kompanija Bohemia Realty i Pap Oil, saopštila je mađarska naftno-gasna grupacija preko svog website-a. Ovom transakcijom, koja je bila najavljena u julu ove godine, MOL Grupa je uvećala svoju distributivnu mrežu u Češkoj Republici za 124 benzinske stanice, pa sada sa 149 maloprodajnih stanica ukupno zahvata bezmalo 5% tržišta goriva u toj državi. *portfolio.hu*

RIO DE ŽANEIRO - Petrobras, brazilska državna naftna kompanija, blizu je dogovora o prodaji poslova u vrednosti šest milijardi dolara u oblasti Meksičkog zaliva, piše 3. oktobra

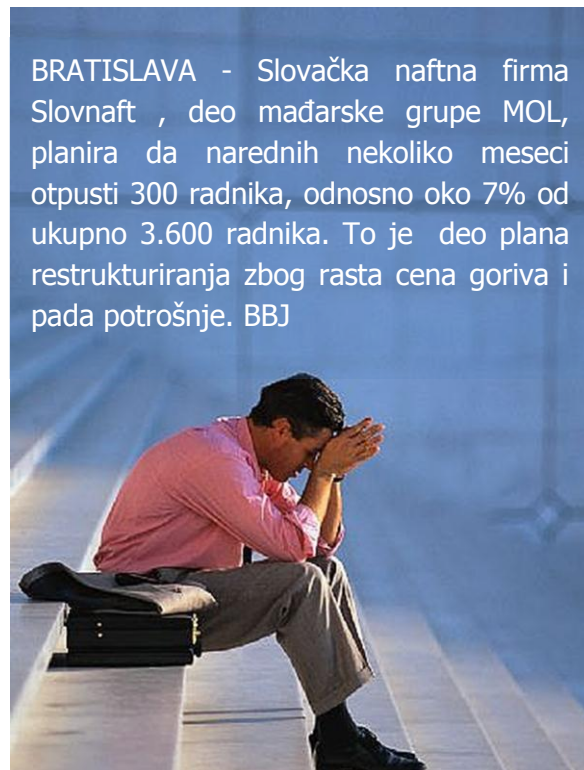

Financial Times. Posao je deo plana Petrobrasa da proda poslove u ukupnoj vrednosti 14,5 mlrd.\$, kako bi prikupio sredstva za razvoj velikih nalazišta nafte u ultradubokim ležištima u atlantskim vodama Brazila. "Veoma smo blizu dogovora", kazala je Maria das Gracas Foster, koja je u januaru imenovana za izvršnog direktora brazilskog kolosa. Iako ne pominje imena potencijalnih kupaca, FT u upućenim krugovima saznaje da su kandidati BP, Shell, Exxon i Chevron.

MOL otpušta ukupno 1.000 radnika

BUDIMPEŠTA - Zbog drastičnog pada proizvodnje i plasmana mađarska grupacija Mol najavljuje značajna rezanja troškova i otpuštanje čak 700 zaposlenih u rafinerijama u Mađarskoj (ukupno ima 10.000 zaposlenih u Mađarskoj). U saopštenju Mola, navodi se da su kontinuirano visoke cene nafte i energije značajno povećale operativne troškove rafinerijskog poslovanja. Istovremeno se smanjuju mogućnosti izvoza u regionu zbog prevelikih kapaciteta evropske rafinerijske industrije, a u poslednje četiri godine u regionu je, zbog visokih cena i krize pala prodaja goriva za čak 19%, a rafinerijski kapaciteti regionu smanjeni za sedam posto u posljednje tri godine. *portfolio.hu*

BRATISLAVA - Slovačka naftna firma Slovnaft, deo mađarske grupe MOL, planira da narednih nekoliko meseci otpusti 300 radnika, odnosno oko 7% od ukupno 3.600 radnika. To je deo plana restrukturiranja zbog rasta cena goriva i pada potrošnje. BBJ

TIRANA - Albanija je prodala državnu naftnu kompaniju Albpetrol za 850 miliona evra (1,1 mlrd.\$) konzorcijumu Vetro Energy. Premijer Salji Beriša izjavio je 3.oktobra da će sporazum omogućiti američko-singapurskom konzorcijumu proizvodnju nafte i gasa iz podzemskih nalazišta, gradnju rafinerije i transport i distribuciju prirodnog gasa u Albaniji u narednih 25 godina. Albpetrol ima sedište u Patosu, 120 kilometara južno od Tirane. Imovina preduzeća procenjena je na oko 320 miliona evra. Ona obuhvata šest naftnih polja, četiri polja sa prirodnim gasom i 3.000 naftnih bunara od kojih se trenutno iskorištava 1.200, preneo je **AP**.

REGION

TREBINJE – Hrvatska elektroprivreda (HEP) i Elektroprivreda Republike Srpske (ERS) potpisali su 3.oktobra u Trebinju Memoranduma o razumevanju kojim se iskazuje namera saradnje u projektu gradnje druge faze HE Dubrovnik. Prema ranijim procenama, vrednost tog projekta je oko 170 miliona evra, a u njenom finansiranju dve strane sudelovale bi u jednakim razmerima. Prema najavama, HE Dubrovnik 2 bi se gradila na području Hrvatske, imala bi instalisanu snagu 300 megavata, a godišnja proizvodnja ni iznosila oko 300 gigavatsati (GWh) električne

energije. **Srna, Business.hr.**

TREBINJE - Ako se elektroprivrede Republike Srpske (ERS) i Hrvatske (HEP) ne dogovore o izmirenju dugovanja HEP-a prema Hidroelektranama na Trebišnjici (HET), ovo pitanje će biti rešavano arbitražom, rekao je 3.oktobra u Trebinju predsednik Uprave HEP-a Zlatko Koračević, dodajući da veruje u skori sporazum oko ovog pirtanja. Dugovanja HEP-a iznose preko 4,3 milijarde kilovat-časova električne energije, odnosno više stotina miliona KM. Od novembra 1994. godine hrvatska strana preuzima više energije iz prve faze sistema nego što joj pripada. **Srna**

ZAGREB – Hrvatska elektroprivreda (HEP) potražiće iduće nedelje na tržištu zajam od približno pola milijarde evra, saznaje (1.okt.) *Poslovni dnevnik*. List iz neslužbenog izvora prenosi da menadžment kompanije sa savetničkom trojkom - Deutsche Bank, Morgan Stanley i UniCredit , još drži "na čekanju" konačnu odluku o formi zaduživanja, najverovatnije putem emisije obveznica. Oprezu u prilog idu prevrtljivost i nepredvidivost tržišta, kao i nedavno Moody's-ovo obaranje rejtinga državnoj elektroprivrednoj kompaniji (vidi Bilten br.282). U kompaniji tvrde da " HEP grupa nije korigovala plan investicija" koji je za ovu godinu težak 3,5 milijardi kuna.

PODGORICA - China Gezhouba Group dostavila je Ministarstvu ekonomije Crne Gore ponudu za izgradnju drugog bloka TE Pljevlja, saopšteno je 2.oktoibra *Vijestima* iz izvršne vlasti.

Ponuda kineske kompanije sadrži predlog tehničkog rešenja za dve opcije: "Prva je izgradnja instalisane snage 220 megavata, a druga 300 MW, dok je predviđena vrednost investicije znatno povoljnija od prvobitne procene od 340 miliona evra", naveli su iz Ministarstva ekonomije. Izvor iz Vlade objašnjava da je vrednost ukupne investicije u prvoj varijanti nešto manja od 300 miliona evra, a u drugoj preko tog iznosa. Sa kineskim partnerima tek naknadno treba da se definiše model vraćanja ulaganja. Moguće je da će to biti kredit koji će vraćati Vlada ili Elektroprivreda Crne Gore. Nije isključena ni mogućnost da se Kinezima ponudi i vlasnički deo u EPCG , uz prethodni dogovor sa italijanskom kompanijom A2A koja kontroliše blizu 44 kompanije.

PRIŠTINA - Vlada u Prištini najavila je (28.sept.) da će zatvoriti jednu od dve termoelektrane u zemlji koja predstavlja najvećeg zagađivača u regionu, a izgraditi novu, ali neki eksperti brinu se da zemlja možda neće ostvariti rok do 2017. godine. Gašenje te 40 godina stare elektrane -- poznate pod nazivom Kosovo A -- i gradnja nove do tog datuma u sklopu su energetske strategije Kosova iz 2009. godine. **SETimes** citira Gezima Bahakua, portparola ministra za ekonomski razvoj, da vlada nema jasan vremenski raspored oko toga kad će početi s gašenjem tog pogona.

ZAGREB - Agencija Standard & Poor's snizila je dugoročni kreditni rejting Hrvatske elektroprivrede (HEP) sa 'BB' na 'BB-', uz negativnu prognozu. "Snižavanje rejtinga odražava naše mišljenje da su se poslovni izgledi HEP-a pogoršali; slabi hidrološki slovi, rastuće cene sirovina i povećani udeo uvoza električne energije, koji će se nabavljati na tržištu s nestavilnim cenama, verovatno će voditi tvrdokornim pritiscima na novčane tokove ", navodi se u saopštenju agencije Standard & Poor's od 3.oktobra. **Energetika-net** potseća da je i agencija Moody's 21. septembra snizila rejting HEP-a.

Polemika Podgorice i Dodika oko HE Gornja Drina

PODGORICA – Crna Gora zahteva od BiH konsultacije pre konačne odluke o gradnji četiri hidroelektrane na gornjem toku reke Drine, na području Foče. U diplomatskoj noti upućenoj vlastima u Sarajevu, vlada u Podgorici podseća da su Crna Gora i Bosna i Hercegovina potpisnice Espoo konvencije, na osnovu koje se strane ugovornice obavezuju na razmenu informacija i konsultacije u slučaju kada realizacija plana ili projekta može imati uticaja na životnu sredinu druge države. Na toj liniji, Crna Gora je zatražila održavanje konsultacija o mogućim prekograničnim uticajima navedenih projekata hidroelektrana, te radi davanja eventualno potrebnih saglasnosti na odnosne planske dokumente - rečeno je agenciji **FENA** u Ministarstvu održivog razvoja i turizma Vlade Crne Gore.

PODGORICA - Vicepremier Crne Gore Vujica Lazović za **Antenu M** kaže da je iznenađen izjavom Milorada Dodika, te da se nada da će reagovati nadležni međunarodni organi i zaštititi crnogorske interese." Podsetiću, naša Piva i naša Tara čine Drinu. Zbog toga, Republika Srpska ne može gledati na projekat samo iz svog ugla i pratiti samo svoje interese", rekao je Lazović.

BANJALUKA - Predsednik Republike Srpske Milorad Dodik izjavio je 1.oktobra da ni Crna Gora ni Savet ministara BiH nemaju nikakvu nadležnost kada je reč o projektu izgradnje hidroelektrana na Drini. „Mi smo suvereni i nikakva Crna Gora ni protestnim niti bilo kakvim notama neće moći to da spreči", rekao je Dodik agenciji **Srna**. „Ništa ne dodiruje Crnu Goru - nema potapanja u Crnoj Gori i ona u tom smislu ne može ništa da uradi", poručio je Dodik. On je podsetio da je RS godinama unazad pokušavala da sarađuje sa vlastima Crne Gore oko projekta sistema "Buk Bijela" koji je predviđao izgradnju samo jedne hidroelektrane snage 400 megavata. "Crna Gora je godinama opstruisala ovaj projekat, obećavala da će biti njegov deo, pa odustajala od toga".